

YEREL KALKINMANIN GERÇEKLEŞMESİNDE KADIN KOOPERATİFLERİNİN ROLÜ: URLA (İZMİR) ÖRNEĞİ*

Ferhat Arslan**
Sıla Güler***

Öz

Kooperatifler gönüllü olarak bir araya gelen kişilerin oluşturduğu ve yardımlaşmayı esas alan bir yapıdır. Ülkemizin temel değerlerinden olan toplumsal dayanışmayı da yaşatmaları açısından önemli bir görevi olan kooperatifler; üyelerinin bilgi birikimini, deneyimlerini ve ekonomik güçlerini bir araya getirerek daha büyük amaçlara hizmet eder. Bu amaçlardan birisi olan yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesi ise üyelerin özverisine ve uyumlu çalışmasına bağlıdır. Yerel kalkınmanın önemli aktörlerinden biri olan kadınlar ise bireysel çabalarının yanında bir araya gelerek oluşturdukları kadın kooperatifleri ile kendi ekonomik ihtiyaçlarının karşılamalarının yanında ülke ekonomisine de katkı sağlamaktadırlar. Yerel kalkınmada kadın kooperatiflerinin rolünü Urla örneğinde ele almayı amaçlayan bu çalışma, kadınların çalışma şartlarındaki deneyim ve tecrübeleri ile yaşadıkları sıkıntıları ilk ağızdan ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışma ile ayrıca kadın kooperatifleri özelinde kadınların yerel kalkınmanın gerçekleşmesindeki rolünün belirlenerek Türkiye’de yerel kalkınma için bir rol model olabileme durumunun sorgulanması planlanmıştır. Kadınların gözünden kooperatifçilik ve yerel kalkınma öğelerinin belirlenecek olması nedeniyle çalışmada temel araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve kooperatif üyesi 14 kadın ile görüşülmüştür. Çalışma ile kadınların kooperatif

* Bu çalışma TÜBİTAK tarafından 2209/A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı 2023/2 Başvuru Dönemi kapsamında desteklenmiştir.

** Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü, Manisa/Türkiye, ferhat.arslan@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9495-921X.

*** Lisans Öğrencisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Manisa/Türkiye, silaguler951@gmail.com, ORCID: 0009-0000-1103-647X.

üyeliklerinin temelinde sosyal fayda açısından kazanım elde etmek istemelerinin olduğu, maddi kazancın ise onlar için ikinci planda kaldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel kalkınma, kadın, kooperatif, İzmir, Urla

The Role of Women's Cooperatives in The Realization of Local Development: The Case of Urla (Izmir)

Abstract

Cooperatives are a structure formed by people who come together voluntarily and are based on cooperation. Cooperatives, which have an important duty in terms of keeping social solidarity, one of the basic values of our country, alive; serve greater purposes by bringing together the knowledge, experience and economic power of their members. The realization of local development, which is one of these purposes, depends on the dedication and harmonious work of the members. Women, who are one of the important actors of local development, not only meet their own economic needs with the women's cooperatives they form by coming together with their individual efforts, but also constitute one of the lifeblood of the country's economy. This study, which aims to address the role of women's cooperatives in local development in the case of Urla, aims to reveal first-hand the experiences and difficulties experienced by women in working conditions. In addition, the study plans to determine the role of women in local development in the context of women's cooperatives and to question whether they can be a role model for local development in Türkiye. Since the elements of cooperatives and local development were to be determined from the perspective of women, the qualitative research method was used as the basic research method in the study and 14 women cooperative members were interviewed. The study concluded that women's membership in co-operatives is based on their desire to gain social benefits, while financial gain is secondary for them.

Keywords: Local development, woman, cooperative, İzmir, Urla

Giriş

Toplumsal ve ailenin temel yapı taşlarından birisi olan ve gündelik hayattan toplumsal işleyişin çok katmanlı yapılarına kadar her alanda aktif görevi bulunan kadınlar, hayatın her alanında var olabilmek için uzun yıllar mücadele etmek zorunda kalmıştır. Çalışma hayatında hak ettiği yeri alabilmek gibi ekonomik haklardan başlayarak oy kullanmak gibi temel demokratik haklara kadar verilen bu mücadele 20. yüzyılın başları ile meyvelerini vermeye başlamış ve kadınlar toplumun her kesiminde varlığını kabul ettirmiştir. Ancak dünyanın farklı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de hala birçok kadın kişisel problemlerinin yanında ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan da çeşitli zorluklar yaşamakta; bu duruma bağlı olarak oluşan

olumsuzluklar toplum içi huzuru bozmakta ve telafisi zor yıkımlara neden olmaktadır.

Çoğunlukla ücretsiz aile işçisi olarak kabul edilen kadınlar¹ emeklerinin karşılığını alamamakta, sigortasız aile işçisi kabul edilmeleri nedeniyle de güvencesiz çalışmaktadır. Toplumsal hayat içerisinde asıl görevinin ailesi ve evi olarak görülmesinin de etkisiyle kadınlar kişisel kazanç elde edebilecekleri alanlardan dışlanmış ve ev işlerinin doğal sorumlusu olarak kabul edilmiştir.² Ev işleri dışında aktif olarak yer aldıkları sektör açısından çalışanlarının yarıya yakınına oluşturdukları tarım sektöründe³ dahi ücretsiz ve sigortasız çalışan kadınlar günümüzde bile ekonomik özgürlüklerini kazanamamış görünmektedir.

Çalışma hayatı kadınların cinsiyet ayrımcılığına ve eşitsizliğine en çok maruz kaldıkları alandır. Buna bağlı olarak kadınlar yoksulluk sorununu erkeklere göre daha fazla yaşamakta ve kadın yoksulluğu sorununu ortaya çıkarmaktadır.⁴ Ancak gündelik hayat ile sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişimler çalışma hayatında kadınların yeri ve önemine yönelik tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalar neticesinde günümüzde kadınlar çalışma hayatının birçok noktasında yer alarak önemli bir istihdam unsuru haline gelmiştir. Kadınların çalışma hayatında yer almasının neticesinde istihdam yaratmadaki potansiyelleri kadınları yerel düzeyden küresel düzeye kadar kalkınmada etkili hale getirmiştir. 21. yüzyıl bakış açısıyla edilgen yapıdan etken yapı konumuna geçen kadınlar ekonomik kalkınmanın da temel yapı taşları haline gelmeye başlamıştır.

Kısaca yeni iş alanları yaratarak kent ekonomisinin canlanmasına yönelik politikaların belirlenmesi ve uygulanması olarak tanımlanabilecek yerel kalkınma⁵ ulusal kalkınmanın bir alt basamağı olan bölgesel kalkınmanın altında yer alır.⁶ İnsan odaklı, eşitlikçi ve kapsayıcı, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel açıdan çok boyutlu olma ilkelerine vurgu yapan yerel kalkınma⁷, mevcut yerel nitelik ve niceliklerin dikkate alınarak harekete geçilmesini esas alır. Küreselleşmenin karşı noktasında

¹ Sinem Yıldırım, "Ayrımcılık Temelli Dışlanma: Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadınlar." *Sosyal Güvenlik Dergisi* 11.2 (2021), s. 328.

² İlyas Karabıyık, "Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı". *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 32, sy. 1 (Mart 2015), s. 232.

³ Nilüfer Serinikli, "Kırsal Alandaki Mikro Kadın Girişimcilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları: Agro-Turizm Kadın Kooperatifleri." *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 14.1 (2019), s. 47.

⁴ Yıldırım, *a.g.e.*, s. 326.

⁵ Bülent Darıcı, "Yerel Kalkınma'da Küresel Yaklaşımlar Ve Türkiye'nin Konumu." *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007.3 (2007), s. 218.

⁶ Eyüp Zengin, vd. "Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma." *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3.2 (2014), s. 105.

⁷ Korel Göymen, "Yerel Kalkınma Önderi Ve Paydaşı Olarak Belediyeler" içinde *Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyum Kitabı*, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları 21 (2004), s. 5.

görülmesine rağmen aslında küresel kalkınmanın da zeminini oluşturan yerel kalkınma, bölgesel ve ulusal kalkınmanın da alt zincirlerini oluşturarak önemli bir rol üstlenir.

Kadınların toplum içinde hak ettikleri değeri görmeleri, yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmeleri ve ekonomik hayatta yerini almalarının yollarından birisi olan kooperatifler, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de faaliyet gösteren yapılardandır. Temeli toplumsal dayanışmaya ve iş birliğine dayanan kooperatifler, farklı sektörlerde kurulabilme potansiyelleri nedeniyle yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde de etkili olabilmektedir. Bu kapsamda kurulan kadın kooperatifleri Türkiye’de uzun yıllar boyunca teşvik edilmiş ve varlıklarını sürdürmeleri için desteklenmiştir.

Kökeni Fransızca *coopérative* kelimesine dayanan kooperatif kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Ortaklarının gereksinimlerini uygun şartlarda elde etmelerini sağlamak amacıyla kurulan birlik.” ve “Üreticilerin, aracıyı ortadan çıkararak ürünlerini daha iyi şartlarda pazarlamak için kurdukları ortaklık.” şeklinde tanımlanmaktadır.⁸ Kavramın tanımına bakıldığında kooperatiflerin yerel düzeyde üreticilerin ve kooperatife üye kişilerin ihtiyaçlarını ve menfaatlerini ön planda tutan bir yapı olduğu anlaşılr. Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) ise kooperatif kavramını “Ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini ortaklaşa sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme aracılığıyla karşılamak için gönüllü olarak bir araya gelen kişilerin özerk birliği.” şeklinde tanımlamaktadır.⁹ Bu tanımda ise vurgulanan kooperatiflerin aynı talep ve ihtiyaçları olan insanların bir araya gelerek oluşturduğu ve yönetimde demokratik seçimlerin etkili olduğu bir yapı olduğudur. Türkiye’deki yasal mevzuata göre ise kooperatifler “Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰

İşletmeye koydukları sermayeye bakılmaksızın “bir üye bir oy” kuralıyla eşit haklara sahip kooperatiflerde müşteriler, çalışanlar, kullanıcılar ya da sakinler olup olmadığına bakılmaksızın herkes eşit oy hakkına sahiptir.¹¹ Eşit demokratik haklara sahip olunmasının yanında bir ortaklığın kooperatif olarak kabul edilmesi için bazı ilke ve değerlere sahip olması gerekir. ICA’nın 1995 yılında İngiltere Manchester’da düzenlediği 31. Kongresi’nde kooperatifler ile ilgili ilke ve değerler yedi madde şeklinde belirlenmiştir: (i) gönüllü ve herkese açık ortaklık, (ii) ortaklar tarafından

⁸ Türk Dil Kurumu, “Türk Dil Kurumu Sözlükleri”, erişim: 07.12.2024, <https://sozluk.gov.tr/>

⁹ ICA, “What is a cooperative?”, erişim: 12.12.2024, <https://ica.coop/en/cooperatives/what-is-a-cooperative>

¹⁰ Kooperatifler Kanunu. “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (Kabul Tarihi: 24/4/1969)”, erişim: 10.10.2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1163.pdf>

¹¹ ICA, “What is a cooperative?”,

Yerel Kalkınmanın Gerçekleşmesinde Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Urla (İzmir) Örneği

gerçekleştirilen demokratik denetim, (iii) ortakların ekonomik katılımı, (iv) özerklik ve bağımsızlık, (v) eğitim, öğrenim ve bilgilendirme, (vi) kooperatifler arasında iş birliği, (vii) topluma karşı sorumlu olma.¹²

Kadın kooperatifleri tüm dünya olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan organizasyonlardır. Kadınların iş hayatına katılmalarının yanında sosyal, kültürel ve çevresel faaliyetlerde de aktif olarak yer almalarının sağlanmasını amaçlayan kadın kooperatifleri bu açıdan bakıldığında çok yönlü ele alınması gereken yapılardır.

Bu çalışmanın asıl amacı Urla’daki kadın kooperatifleri özelinde söz konusu kooperatiflerin yerel kalkınma üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Urla Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan en önemli illerinden olan İzmir’in tarihi, turistik ve kültürel öğeleri ile dikkat çeken bir şehirdir. Son yıllarda bölgeye gelen göçlerin de etkisi ile küçük bir sahil kasabası özelliğinden sıyrılıp büyük bir turizm merkezi haline gelen Urla’da nüfusun artmasına bağlı olarak ekonomik bir hareketlilik göze çarpmaktadır. Bu hareketliliğin bir yansıması olan ve bölgedeki kadınları iş hayatına dahil etmeye çalışan kadın kooperatiflerinin coğrafi bakış açısıyla çok yönlü ele alınması insan – mekân ilişkisini ortaya koymak bakımından önemlidir. Çalışma ile bölgede yaşayan kadınların yaşamış oldukları ekonomik, sosyal ve kültürel zorlukların çözümünde ve yerel kalkınmanın gerçekleşmesinde kadın kooperatiflerinin rolünü Urla örneğinde ele almak hedeflenmiştir. Bu kapsamda bölgedeki kadın kooperatiflerinin gelişim süreci, bu süreçte karşılaşılan zorluklar ve sürecin kadınlara olan çeşitli etkilerinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu çalışma kurumsal olarak kadın kooperatiflerinin yerel kalkınmanın gerçekleşmesindeki rolünü ilk ağızdan ele alması ve ülkemizde kadınların yaşamış oldukları sorunlara bir çözüm olarak kadın kooperatiflerinin bir rol model olabilmek durumunu belirlemesi açısından önemlidir.

283

Türkiye’de Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri

Türkiye’de kooperatifçilik tarihini Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak iki dönemde ele almak mümkündür. Anadolu kültüründe var olan ve yardımlaşma esasına dayanan imece kültürü kooperatif benzeri bir yapıdır. Özellikle Anadolu kırsal hayatında kendini gösteren imece kültüründe köye ait altyapı gibi sorunların ortak giderilmesinin yanında, köy sakinlerinin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının da ortaklaşa giderilmesi esastır.¹³ Cumhuriyet öncesi dönemde Anadolu’daki kooperatifçiliği 13. yüzyıl sonunda ortaya çıkan Ahi Birlikleri ile başlatmak mümkündür. Hicri 2. yüzyıl (Miladi 719-816) sonrasında gelişmeye başlayan ve

¹² Ticaret Bakanlığı, “Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Kooperatifçilik Eğitim Kitabı”, 2023a, erişim: 11.11.2024, <https://esnafkoop.ticaret.gov.tr/data/640edeac13b8761b449cca71/KOOPERAT%C4%B0F%C3%87%C4%B0L%C4%B0K%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%20K%C4%B0TABİ.pdf>

¹³ Nurettin Hazar, “Kooperatifçilik Tarihi”, erişim: 15.12.2024, https://kutuphane.tarimormann.gov.tr/pdf_goster?file=9f7ea27f888a468ee852f41c498_cff9c#book/3

İslamiyet'teki sosyal bir örgütlenme biçimi olan fütüvvet anlayışının Anadolu'daki özel bir şekli olarak tanımlanan Ahilik¹⁴, 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar devam eden esnaf ve sanatkârlar birliğidir. Arapça bir kelime olan ve *kardeşim* anlamına gelen Ahi kelimesinden türeyen Ahilik, Anadolu'da şehir, kasaba hatta köylerdeki esnaf ve sanatkâr kuruluşlarına eleman yetiştiren, işleyiş ve kontrolleri düzenleyen bir kurumdur.¹⁵ Esnaf şeyhi, yiğitbaşı, usta, kalfa ve çırak gibi hiyerarşik bir yapıya sahip olan Ahilikte¹⁶ kurumsallaşmanın ahlaki değerlerle desteklendiği söylenebilir.¹⁷ Ahi Birlikleri'nin bugünkü modern kooperatiflere benzer özelliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Tıpkı kooperatiflerde olduğu gibi Ahi Birlikleri'nde de karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmanın yanında herkese iş, eşit kazanç, fedakârlık, hilesiz mal üretimi, üyelerin eğitimi gibi toplumsal ve ahlaki unsurların olduğu bilinmektedir.¹⁸

284

Türkiye'de çağdaş kooperatifçiliğin doğuşu ise Osmanlı Devleti Dönemi'nde 17. yüzyılda loncalara dönüşmeye başlayan Ahi Birlikleri'nin 19. yüzyılın ikinci yarısında çöküş dönemine girmesi ile başlamıştır.¹⁹ 1863 yılında Mithat Paşa tarafından kurulan "Memleket Sandığı" isimli tarım kredi organizasyonunun Cumhuriyet öncesi dönemde kurulan ilk çağdaş kooperatif olduğunu söylemek mümkündür. Çiftçilerin birer ortaklık payı ile sandıklara katıldıkları bu organizasyonda imece usulü ile üretilen ürünlerin satışından elde edilen gelirler ayrı ayrı her çiftçiye pay olarak verilmiştir.²⁰ "İptidai" olarak nitelendirilen bu sandıklar²¹ zamanla "Menafi Sandıklarına" dönüşmüş ve Ziraat Bankası'nın da temelini oluşturmuştur. 1863 yılında kurulan ilk Memleket Sandığı'nın çalışma esası imece usulüne dayanmaktadır.²² Ancak kooperatifçiliğin bu dönemde halkın katılımından

¹⁴ Anzavur Demirpolat ve Gürsoy Akça, "Ahilik ve Türk sosyo-kültürel hayatına katkıları", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15 (2004), s. 356.

¹⁵ Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olarak Ahilik*. Ankara, 2. Baskı, 1997, s. 43-47.

¹⁶ Selahattin Bayram, "Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları." *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, 21, (2012), s. 81.

¹⁷ Nebiye Konuk Kandemir. "Bir Meslek Organizasyonu Örneği Olarak Ahilik Anlayışı: Meslek Ahlaki ve Gruplar." *TURAN-SAM*, 14.53 (2022), s. 73.

¹⁸ Hazar, 1990, a.g.e., s. 90.

¹⁹ Ticaret Bakanlığı, "Türkiye'de Kooperatifçilik.", 2023b, erişim: 11.12.2024, https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/kooperatifler-hakkinda-bilgiler/tarihce#_ftn1

²⁰ Hazar, 1990, a.g.e., s. 381

²¹ Suphi Nuri İleri, "Koperativler", İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Talebe Cemiyeti Neşriyatından: 77, s. 81, erişim: 10.01.2025, <https://mtkoopvaki.org/arsiv/kitaplar/>

²² Mehmet Gülpak, *Türkiye'de Kooperatifçilik Hareketinin Gelişimi ve Bu Gelişimde Ahmet Hamdi Başar'ın Yeri ve Önemi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997, s. 50.

ziyade devlet adamlarının öncülüğünde başlaması bu ortaklığın istenilen düzeye gelmesine engel olmuştur.²³

Cumhuriyet sonrası dönemde ise kooperatifçiliğe çok önem verilmiştir. Bunun temelinde ise devletin temel geçim kaynağı tarım olan ve büyük bölümü kırsal alanda yaşayan halkın geçim kaynağını sağlama almak ve gelir düzeyini artırmak yatar. Cumhuriyet sonrası dönemde Türkiye'deki kooperatifçiliğin gelişmesinde en büyük katkısı Mithat Paşa'dan sonra ikinci büyük kooperatifçi olarak nitelendirilen Atatürk sağlamıştır.²⁴ 17 Şubat 1923'te düzenlenen ve Atatürk'ün bizzat düzenlenmesi için uğraşarak açılış konuşmasını yaptığı İzmir İktisat Kongresi'nde savaş sonrası ülkenin toparlanması için ekonomik bağımsızlığın önemini vurgulaması kooperatifçiliğin gelişmesinde etkili olan faktörlerdendir. Atatürk'ün kooperatifleri yasal bir zemine oturtma isteği TBMM'nin açılışından kısa bir sonra başlamıştır. 27 Eylül 1920'de meclise gönderilen "Kooperatif Şirketler Kanunu Lâyihası" bazı esasları değiştirilerek 28 Aralık 1920'de Genel Kurul gündemine alınmış, ancak yasalaşmamıştır. Bu dönemde çıkarılan 10 Eylül 1921 gün ve 151 sayılı Ereğli Havzai Fahmi ve Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanunu, 1923 yılında çıkarılan ve beş yıl içerisinde 40 kooperatifin kurulmasını sağlayan İstihsal, Alım ve Satım Ortaklık Kooperatifleri Nizamnamesi, 21 Nisan 1924 tarihinde çıkarılan 498 sayılı İtibari Zirai Birlikleri Kanunu Atatürk dönemindeki kooperatiflerle ilgili önemli çalışmalarındandır. Ancak 5 Ocak 1924 günü kabul edilen 396 sayılı kanunun 15. Maddesinde ifade edildiği şekilde kooperatiflerin Ticaret Kanununa girmesi ile kooperatiflerin kurulmasının yasal zemine dayandırılması sonucu kooperatiflerin kurulmasının önü tamamen açık hale gelmiştir.²⁵

1935 yılında 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile birlikte 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu'nun çıkartılması tarımsal üretimin desteklenmesi ile çiftçilerin korunmasının ve örgütlenmesinin amaçlandığının göstergelerindendir. Bu tür kooperatiflere geniş bir vergi muafiyeti tanındığı ve Ziraat Bankası'nın teftiş ve denetiminde yetkili kılındığı görülmektedir. Yine bu kanunlar neticesinde uluslararası kooperatifçilik ilkelerinin benimsendiği ve uygulanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.²⁶

Günümüzde kurulan kooperatiflerin yasal dayanağı olan 24 Nisan 1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kooperatiflerin tanımını yaparak kuruluş, muteberlik şartları, isim kullanma yetkisi gibi konular hakkında temel düzenleyici konumundadır. Bununla birlikte kooperatifler örnek ana sözleşmeleri kapsamında kurulmaktadır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda 26.10.2021 tarihinde yapılan değişiklik ile mevzuatta 27 adet örnek ana sözleşme türü bulunmaktadır. Mevcut

²³ Necdet Bilgin ve Şaban Tanıyıcı. "Türkiye'de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi." *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2008.2 (2008), s. 137-140.

²⁴ Nurettin Hazar, *Atatürk ve Türk Kooperatifçiliği*, Ankara 2024, s. 5.

²⁵ Hazar, 1990, a.g.e., s.395.

²⁶ Gülpak, a.g.e., s. 68-69.

durumda Kooperatif Bilgi Sistemine (KOOPBİS) kayıtlı ortak sayısı 4.170.086 kişi olan Türkiye’de Ticaret Bakanlığı görev alanında 33, Tarım ve Orman Bakanlığı görev alanında 5 ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı görev alanında 5 olmak üzere toplam 43 türde kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatif türleri içerisinde ise faal ve faal olmayan 48.640 kooperatif, 324 birlik, 14 merkez birlik ve 1 Türkiye Milli Kooperatifler Birliği yer almaktadır.²⁷

Türkiye’de Kadın Kooperatifleri ilk olarak İzmit ve İstanbul’da örgütlenmiş, ardından Doğu ve Güneydoğu bölgeleri ile ülke geneline yayılmıştır. Kadın kooperatiflerinin ilk olarak İzmit ve İstanbul’da kurulmasında deprem bölgesi olmaları etkindir.²⁸ Ülkemizde kurulan ilk kadın kooperatifinin 17 Ağustos 1999 depremi sonrasında 2001 yılında Kocaeli’nde kurulması bunun göstergesidir.^{29’30} Ülkemizde kırsal alanda kurulan ilk kadın kooperatifi ise 2003 yılında İzmir’in Kiraz ilçesine bağlı Yağlar Köyü’nde kurulan Yağlar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir. 103 üye ile kurulan kooperatif modern ahırlar yaptırarak süt toplama merkezi kurmuştur.³¹

Türkiye’de çoğunlukla işletme kooperatifi şeklinde kurulan kadın kooperatifleri, Küçük Sanat Kooperatifi biçiminde olduğundan ev eksenli özelliğindedir. Konut, yayıncılık, üretim, pazarlama ve yardımlaşma gibi alanlarda da kurulan kadın kooperatifleri farklı faaliyet alanlarında hizmetler vermektedir. El emeği ürünler, yöresel yemekler, kuaförlük, kadın ve çocuk bakım merkezleri ya da sosyal ve sanatsal destekler bu faaliyetler içerisinde yer alır.³² Türkiye’de kurucusu kadın olup kadın istihdamı sağlamayı amaçlayan ilk kooperatiflerde 2011 yılında çıkartılan Kadın, Çevre, Kültür ve İşletme Kooperatifi ana sözleşmesi uygulanmış; 2013 yılında ise bu sözleşme kapsamında “Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi” unvanlı yeni kooperatifler kurulmuştur.³³

²⁷ Ticaret Bakanlığı, “Kooperatif Bülteni”, Eylül 2024, erişim: 10.01.2025, <https://esnafkoop.ticaret.gov.tr/data/670cc06f13b876dc68d93013/Kooperatif%20%20B%C3%BClteni%20Eyl%C3%BCl%202011>.

²⁸ Gülen Özdemir, 2005’ ten akt. Gülen Özdemir, “Günümüz Kooperatiflerinde Dönüşümün Örneği: Kadın Kooperatifleri”, XIX. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Ankara, 9-10 Ekim 2008, Bildiri Kitabı Ed. Parlitz, N. ve Özer M.A., Ankara 2008, s. 215.

²⁹ KEİG, “Kadın Kooperatifleri Kılavuzu”. *Keig Yayınları Dizisi*, Keig Platformu, İstanbul 2008, s.5.

³⁰ KADAV, “Hakkımızda”, erişim: 10.01.2025, <https://kadav.org.tr/biz-kimiz/hakkimizda>

³¹ Firdevs Gümüşoğlu, “Kadınların Toplumsal Alanda Güçlenmesine Bir Örnek: “Yağlar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi”.” *Kadın Araştırmaları Dergisi* 10 (2014), s. 39.

³² Gülen Özdemir ve Emine Yılmaz, “Kadın Girişimciliği Ve Kooperatifler”, *Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu Bildiri Kitabı* I, Kırklareli 2011, s. 74.

³³ Mukadder Emiroğlu, “Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri”, erişim:11.11.2024, <https://ticaret.gov.tr/data/5d41e48b13b87639ac9e02df/7458fc6b5805cfbbaf4a3f0d76ad0bf5.pdf>

*Yerel Kalkınmanın Gerçekleşmesinde Kadın Kooperatiflerinin Rolü:
Urla (İzmir) Örneği*

Ticaret Bakanlığı'nın Koop-Bis sistemine göre Türkiye'deki kadın kooperatifleri dört kadın kooperatif üst birliği içerisinde örgütlendir. Bunlar; Akdeniz Kadın Kültür ve İşletme Birliği, Adana Üreten Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Birliği, Simurg Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Birliği, Marmara Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Birliğidir.³⁴ Tablo 1 Türkiye'de kadın kooperatiflerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. 185 kooperatif ile Marmara Bölgesi'nin ilk sırada yer aldığı Türkiye'de ikinci sırada 157 kooperatif ile İç Anadolu, üçüncü sırada 155 kooperatif ile Karadeniz Bölgesi yer alır. Karadeniz Bölgesi'ni sırasıyla Akdeniz (154), Ege (130), Doğu Anadolu (89) ve Güneydoğu Anadolu (73) bölgeleri takip eder.

Tablo 1. Türkiye'de Kadın Kooperatiflerinin Bölgelere Göre Dağılışı³⁵

Coğrafi Bölgeler	Aktif	Pasif (tasfiye halinde)	Genel Toplam	
			Sayı	Yüzde
Marmara	182	3	185	19,5
Ege	130	-	130	13,7
İç Anadolu	157	1	158	16,6
Akdeniz	154	-	154	16,7
Karadeniz	155	-	155	16,4
Doğu Anadolu	89	-	89	9,4
Güneydoğu Anadolu	73	-	73	7,7
Genel Toplam	940	4	944	100

Tablo 2, 2024 yılı itibariye Türkiye'de Ticaret Bakanlığı'na bağlı kooperatif sayısını göstermektedir. Taşıma kooperatifleri toplam 5.194 adet ile bu alanda en yüksek sayıya ulaşırken kadın kooperatifleri 1.178 adetle ikinci sırada yer alır. Aktif olmayan 88 kadın kooperatifinin bulunduğu Türkiye'de aktif kadın kooperatifi sayısı ise 1090 adettir. 982 kooperatif ile üçüncü sırada yer alan Kredi Kefalet Kooperatiflerini, 850 ile Gayrimenkul İşletme Kooperatifleri, 721 ile İşletme Kooperatifleri takip eder.

Tablo 2: Türkiye'de Ticaret Bakanlığı'na Bağlı Kooperatif Sayısı³⁶

Kooperatif Türü	Aktif	Aktif olmayan	Toplam
Taşıma Kooperatifleri	4520	674	5194
Kadın Kooperatifleri	1090	88	1178
Kredi Kefalet Kooperatifleri	973	9	982
Gayrimenkul İşletme Kooperatifleri	850	26	876
İşletme Kooperatifleri	721	86	893

³⁴ Aslı Şahankaya Adar vd. "Türkiye'de Kadın Kooperatifleri: Mevcut Durum Analizi, Kadın Güçlenmesi ve İstihdam Yaratma Potansiyeli." *Çalışma ve Toplum*, 2.77 (2023), s. 1181.

³⁵ Adar vd., *a.g.e.*, s. 1183.

³⁶ Ticaret Bakanlığı, 2024, *a.g.e.*,

Yerel Kalkınma ve Kadın Kooperatifleri

Küreselleşmenin etkisiyle son yıllarda yerele özgü olanı korumayı ve yerelin sürdürülebilirliğini amaçlayan politikalar söz konusudur. Bu politikaların temelinde ise yerel kalkınma ile önce bölgesel ardından da ulusal kalkınmanın gerçekleştirilmesi esastır. Çok uluslu şirketlerin dünyanın birçok yerinde ekonomik faaliyetlerini sürdürmesi, yerel düzeydeki firmaların kapanması istihdam sorunlarına neden olmaktadır. Bu durum yerelle birlikte bölgesel ve ulusal çapta çeşitli problemlere yol açmaktadır. Bu kapsamda yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesi için çeşitli sivil toplum kuruluşları, yerel yöneticiler ve karar alıcıların ortak çalışması söz konusudur. Bununla birlikte ülkelerin her bölgesinin aynı oranda kalkınması çeşitli sebeplerden ötürü zorlaşmaktadır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel birçok faktörün etkili olduğu bu durum nedeniyle ülke içerisinde geri kalmış yerlerin kalkınması için projeler üretilmesi de söz konusudur.

Yerel kalkınma kavramı sadece ekonomik gelişmeyi değil; sosyal, kültürel ve politik unsurları da içine alır.³⁷ Burada geçen yerel kelimesi ile toplumun bir parçası olan ve sınırları belirli olan bir coğrafi alanda yerleşen topluluk ifade edilir. Bir topluluğun yerel olarak tanımlanabilmesi için ise biz duygusu, birebir ilişkiler, cemiyet içerisinde yaşanan ortak sorunlar için iş birliği ve dayanışma kültürünün olması gerekir.³⁸ Yerel kalkınma, sınırları belirlenmiş bir alanda özel sektör ve kamu paydaşları arasındaki iş birliğini destekleyen katılımcı bir kalkınma sürecidir. Bu sürecin nihai hedefi ise insana yakışır işler yaratmak ve ekonomik faaliyetleri canlandırmaktır.³⁹ Mevcut durumda uluslararası organizasyonlar yerel ölçekte ekonomik kalkınmayı desteklerken, gelişmiş ülkelerde uygulanan strateji ve organizasyonlar gelişmekte olan ülkelere de uyarlanmaktadır.⁴⁰ Tüm dünyada yerel kalkınmaya bu denli önem verilmesinin temelinde ise kalkınma amaçlı yapılan faaliyetlere ve organizasyonlara yerel ölçek içerisindeki aktörlerin katılımının daha kolay olması yatar.⁴¹ Bu sayede kalkınmanın etkisini göstermesi beklenen topluluklara hem daha kolay ulaşılmakta hem de istenilen etki kendini daha hızlı gösterebilmektedir.

Kooperatiflerin yerel kalkınmadaki rolü ise yadsınamaz bir gerçektir. Bunun nedeni ise kooperatiflerin toplumun dinamiklerinden gelerek kurulması, mevcut

³⁷ Ahmet Gürbüz, "Tourism and Safranbolu Model in the Strategy of Local Development". *Bilgi*, no. 24 (June 2003), s. 29.

³⁸ Rifat Miser, "Kalkınma, Toplum Kalkınması Yöntemi ve İnsanın Gelişimi." *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 32.1 (1999), s. 103.

³⁹ Carmela Salzano, "Local Economic Development in The War-Torn Areas Of Croatia: Supporting The Transition Towards A Participatory And Decentralized Market Economy". ILO, erişim: 11.11.2024, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@led/documents/publication/wcms_111549.pdf

⁴⁰ Murat Çetin, "Yerel Kalkınma Ajansları". *Ege Academic Review* 6, 2 (Ekim 2006), s. 129.

⁴¹ Zengin vd., *a.g.e.*, s. 113.

üyelerinin hem hisse sahibi olmasını sağlaması hem de karar verme süreçlerine katılmasının sağlanarak insanlar arasındaki bağı güçlendiren yerel organizasyonlar olmasıdır.⁴² Kadın kooperatifleri ise başta üyesi olan kadınların ekonomik kalkınmalarını sağlamalarının yanında bulundukları yerel topluluğun sosyal, kültürel ve politik kalkınmalarını amaçlamalarıyla yerel kalkınmada önemli bir figürdür.

Kooperatifler, kadınların güçlenmesi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Kadınlar günümüzde cinsiyet eşitsizliğine bağlı problemler yaşasa da (örgütsel, finansal ve yapısal) kooperatifler temelini dayandığı ilkeler açısından kadınların güçlenmesinde hala bir değere sahiptir. Yerel kadın örgütleri içerisinde yer alan kadın kooperatifleri önemli birer sosyal modeldir. Özellikle erkek egemen toplumun hâkim olduğu ülkelerde yaygın olarak görülen ortak, yönetici ve üyelerinin sadece kadınlardan oluştuğu kooperatifler yerelde kadınların ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla kurulmuş öz-örgütlenmelerdir.⁴³

Türkiye’deki kadın kooperatifleri ile ilgili yapılan detaylı bir araştırmada kadın kooperatiflerinin kuruluş amaçları şu şekilde belirlenmiştir: Kadınlara iş sağlanması, kadınları sosyal açıdan güçlendirilmesi, ortak kadın sorunlarına çözüm üretilmesi, çocuk bakım hizmetleri sunulması, ortakların örgütlenmesi ve güçlenmesi, topluma hizmet sağlanması, topluma ürün sağlanması, enformel topluluğun/örgütün kurumsallaşması. Çalışmaya göre kadın kooperatiflerinin kurulmasındaki birincil amaç kadın kooperatifinin yereldeki kadınlara iş olanağı sağlamasıdır. Bundaki temel neden ise yerel ölçekte kadınlara ekonomik özgürlük sağlanarak ailede ücretsiz iş gücü olarak görülen kadınların emeklerinin sömürülmesine engel olmaktır. Kadın kooperatiflerinin kurulmasındaki ikinci amaç ise kadınların sosyal olarak güçlendirilmesi ve ortak sorunlara çözüm üretilmesidir. Üçüncü neden ise belirli hedef gruplara yönelik hizmet ve ürün sağlamaktır. Örneğin turistler için hediyelik eşya üretmenin yanında yerel halk için zeytinyağı, süt, yumurta, unlu ürünler gibi gıda maddeleri üretmektir. Araştırmaya göre Türkiye’deki kadın kooperatiflerinin kurulmasındaki dördüncü neden ise kadın sorunları ve kadın hakları konusunda ortak bilinç oluşturmaktır.⁴⁴

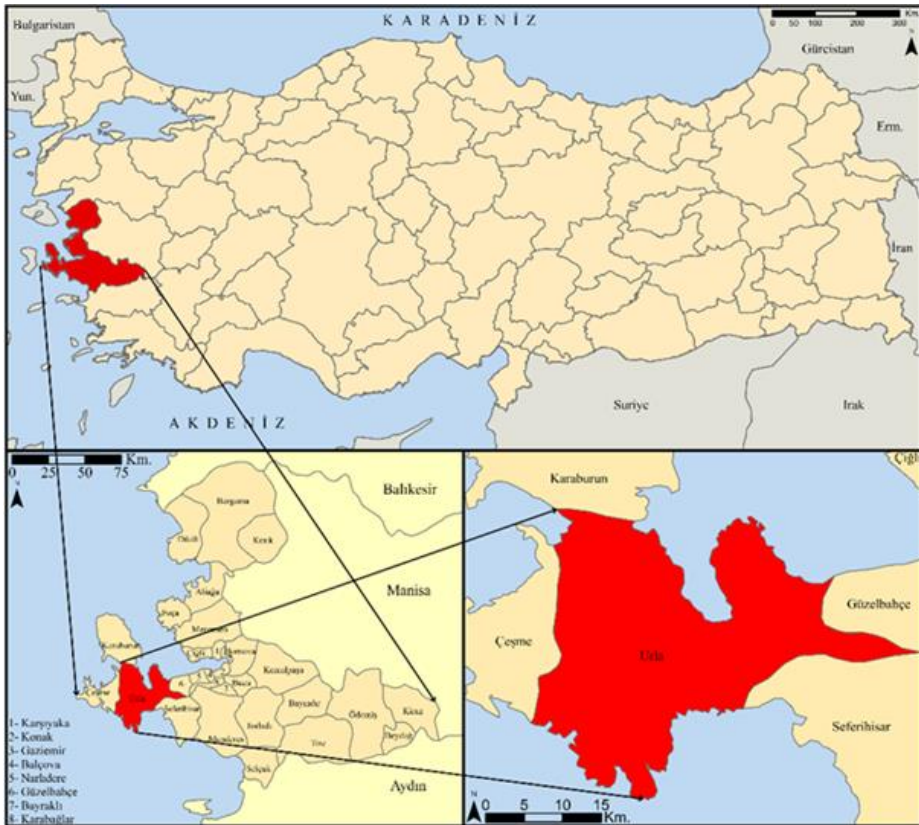
⁴² Hakkı Çetin, "Kalkınma Sürecinde Kooperatifçiliğin Sosyal, Ekonomik ve Demokratik Etkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme." *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 4.2 (2009), s. 36-38.

⁴³ Aysegül Gönüllü Atakan ve Aslı Çoban, "Türkiye’de Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlenmesi: Yasal ve Yapısal Stratejiler" ILO Yayınlar, 2022, erişim: 12.01.2025, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40europe/%40ro-geneva/%40ilo-ankara/documents/publication/wcms_855923.pdf

⁴⁴ Fiona Duguid, Gökçen Durutaş, Michael Wodzicki, "Current Status of Women's Cooperatives in Turkey", World Bank Report 2015, erişim: 04.01.2025, https://www.aile.gov.tr/KSGM/PDF/Turkiyede_Kooperatifcilik_Kadin.pdf

Çalışma Sahası

Araştırma sahası olan Urla, İzmir iline bağlı bir ilçedir. İzmir ilinin batısında yer alan Urla, Ege Bölgesi'nin en büyük yarımadası konumundaki Urla Yarımadası üzerinde bulunur. İzmir kent merkezine 38 km uzaklıkta bulunan Urla, batıda Çeşme, kuzeybatıda Karaburun, doğuda Seferihisar ve Güzelbahçe ilçeleri ile komşudur (Şekil 1). Kuzeyinde ve güneyinde Ege Denizi bulunan Urla önemli ulaşım noktalarına yakın konumdadır. İzmir-Çeşme Otoyolu üzerinden bulunan ilçe, Adnan Menderes Havaalanı'na 35 km, İzmir Limanı'na 47 km, Çeşme Limanı'na 53 km, Kuşadası Limanı'na 129 km uzaklıktadır. 2024 yılı verilerine göre toplam nüfusu Ticaret Bakanlığı, 2024, *a.g.e.*, 79.610 olan Urla'da nüfusun %49,25'i erkek (39.208 kişi), %50,75'i (40.402 kişi) kadındır.⁴⁵

Şekil 1. Çalışma Sahası Lokasyon Haritası

⁴⁵ TÜİK, “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2024”, erişim:11.11.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

*Yerel Kalkınmanın Gerçekleşmesinde Kadın Kooperatiflerinin Rolü:
Urla (İzmir) Örneği*

Urla’da faaliyet halinde olan tek kadın kooperatifi Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifidir (Foto 1a ve 1b). Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği’ne üye olan Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, 2014 yılında Urla Belediyesi tarafından İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin hazırladığı Yarımada Sürdürülebilir Stratejik Kalkınma Planı kapsamında, KEDV’in eğitim desteğini de alarak kurulum aşamasına başlamış ve BM’nin 2030 sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında yerel yönetimler ve STÖ ile ortaklıklar çerçevesinde 3 Aralık 2014 yılında 80 kadın ortak ile kurulmuştur. Kooperatifin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir: (i) üretim planlaması dahilinde ev eksenli çalışan kadınların satabileceği ürünleri üretebilmesinin sağlanması, (ii) kadınların sadece ekonomik anlamda güçlenmesinin yanı sıra sosyolojik açıdan da geliştirilmelerinin hedeflenmesi, (ii) insana yakışır iş ve ekonomik büyüme hedeflenmiş, yaşamın her alanında kadının rol alması eğitimlerle desteklenmesi.⁴⁶ Kendi kurdukları internet sitesinden (Foto 2) kooperatife üye kadınların üretmiş oldukları ürünlerin satışını yapan kooperatif özellikle yaz aylarında Urla Belediyesi’nin tahsis ettiği alanlarda da satışlarını gerçekleştirebilmektedir. Evlerinde ürettikleri unlu mamulleri artık kooperatif bünyesinde üretilip satmaya başlayan kooperatif üyeleri, ürettikleri tüm gıda ve tekstil ürünlerini de 2018 yılında patentini aldıkları URLA KARYA markası adı altında barkodlu olarak pazarlayabilmektedir.

Foto 1a ve 1b. Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

⁴⁶ Urlakadinkoop, “Hakkımızda”, erişim: 14.01.2025, <https://www.urlakadinkoop.com/hakkimizda>

Foto 2. Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'nin internet sitesi

Yöntem

Çalışma, yerel kalkınmada kadın kooperatiflerinin rolünü ilk ağızdan ortaya koymayı hedeflediği için bu araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme yöntemi seçilmiştir. Derinlemesine görüşme, açık uçlu sorular ile görüşmecinin kişisel görüşlerini aktardığı ve amacı görüşmeye katılanların kişisel görüşlerinin altında yatan sebeplere ulaşmak olan bir metottur.⁴⁷ Bunun için nitel araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama araçlarından olan yarı yapılandırılmış⁴⁸ formlar kullanılmıştır. Araştırma sorularının hazırlanmasında Taş ve Kazar⁴⁹; Demircan⁵⁰; Gümüşoğlu⁵¹'nin çalışmalarından faydalanılmıştır. Urla'daki kadın kooperatiflerinin yerel kalkınmadaki rolünün belirlenmesi amacıyla ilçedeki aktif faaliyette bulunan Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'ne üye olan kadınlar ile yüz yüze görüşmeler yapıp açık uçlu sorular sorulmuştur. Çalışmada kooperatif üyesi kadınlara sorulacak soruların kişisel verileri alabilmenin yanında kooperatifle ilgili fikirlerini, kooperatif kurulumunda yaşadıkları sıkıntıları ve kooperatiflerin kadınların yaşadıkları ekonomik problemlerin çözümündeki etkisini anlamaya yönelik olması amaçlanmıştır.

⁴⁷ Türker Baş ve Ulun Akturan, *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, Ankara 2017, s. 113.

⁴⁸ Deniz, Mehmet. "Kayaagıl Köyünde Turizmin Etkileri Üzerine Yerel Halkın Turizm Algısı." *Journal of Turkish Studies*, vol. 11, no. Volume 11 Issue 18, 2016, pp. 57–57.

⁴⁹ Taş, H. Yunus ve Esra Nur Kazar. "İstanbul'daki Kadın Kooperatiflerinin Kadın Yoksulluğuna Etkisi." *OPUS International Journal of Society Researches*, 13.19 (2019).

⁵⁰ Pelin Demircan Yıldırım, "Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği." *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 2020.

⁵¹ Gümüşoğlu, a.g.e.,

Çalışmada sorulan sorulara verilen cevaplar betimsel analiz yöntemine göre değerlendirilmiştir. Betimsel içerik analizi yöntemi, belirli bir konuda ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi anlamına gelir. Böylece o konu ya da alandaki genel eğilimler belirlenmektedir. Bu yöntemde elde edilen sonuçların, hedeflenen konulara yönelik olarak gelecekte planlanan çalışmalara yön göstermesi beklenmektedir.⁵² Urla'daki kadın kooperatiflerinin yerel kalkınmadaki rolünün belirlenmesi amacıyla ilçedeki aktif faaliyette bulunan Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'ne üye olan 14 kadın ile yüz yüze görüşmeler yapıp açık uçlu sorular sorulmuştur. Görüşmeler 2024 yılının Mayıs – Ekim ayları arasında yapılmıştır. Görüşme takviminin belirlenmesinde özellikle yaz sezonu tercih edilmiştir. Bunun temelinde ise görüşme yapılan kadınların ürettikleri ürünlerin turistlere yönelik yapmaları ve satışlarını turizm sezonunda aktif olarak gerçekleştirmeleri etkili olmuştur. Çalışmada kooperatif üyesi kadınlara sorulacak soruların kişisel verileri alabilmenin yanında kooperatifle ilgili fikirlerini, kooperatif kurulumunda yaşadıkları sıkıntıları ve kooperatiflerin kadınların yaşadıkları ekonomik problemlerin çözümündeki etkisini anlamaya yönelik olması amaçlanmıştır.

Araştırmada katılımcıların kooperatiflere yönelik algısını ve kooperatife katılma nedenlerini görselleştirmek amacıyla kelime bulutu kullanılmıştır. Bir metindeki verileri görselleştirmenin en kolay yolu olan kelime bulutu⁵³, bir makalede geçen farklı kelimelerin frekanslarını ortaya koyarak belli bir dereceye kadar sıkça karşılaşılan konuların genel yapısının anlaşılmasını ve ana temalar hakkında bir bakış açısı oluşturulmasını sağlar.⁵⁴ Çalışmadaki kelime bulutları Wordart programı kullanılarak oluşturulmuştur.

Bulgular

Yerel kalkınmanın gerçekleşmesinde kadın kooperatiflerinin etkisini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'ne üye 14 kadın ile yüz yüze görüşme yapılarak açık uçlu sorular sorulmuştur. Çalışma kapsamında görüşülen katılımcıların demografik özellikleri Tablo 3'te gösterilmektedir. Tüm katılımcıların el işi üretimi ile kooperatif faaliyetine katıldığı sahada katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı ise Şekil 2a'da verilmiştir. Yaş grubuna göre en yüksek katılım %50 ile 51-60 yaş aralığı olurken, onu %22 ile 61-70, %14 ile 41-50 ve %7'ser oranlarla 30-40 ile 71-80 yaş aralığı takip etmiştir. Şekil 2b ise katılımcıların eğitim durumun göstermektedir. Buna göre katılımcıların

⁵² Eser Ültay vd., "Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi", *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 2021, s. 189.

⁵³ Gülçin Çalışkan ve Songül Çınaroğlu. "Yapay Zekânın Maliyet Etkililiğini İnceleyen Yayınların Bibliyometrik, Kelime Bulutu ve Duygu Analizi." *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 16.2 (2023), s. 155.

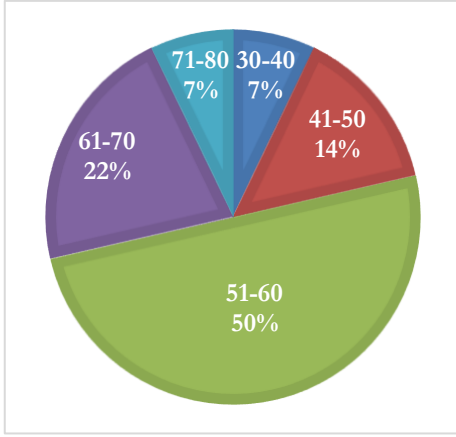
⁵⁴ Carmel McNaught ve Paul Lam. "Using Wordle As A Supplementary Research Tool." *Qualitative Report*, 15.3 (2010), s. 630.

eğitim durumuna göre en yüksek oran %43 ile lise olmuştur. Üniversite mezunu olanların oranı %29 iken ortaokul mezunlarının oranı %28'dir. Katılımcıların meslek grubuna göre dağılımı ise Şekil 3a'da verilmiştir. Katılımcıların %50'si ev hanımı, %29'u işçi ve %21'i diğer meslek grubundadır. Katılımcıların üye oldukları yıla göre dağılımına bakıldığında ise en yüksek oran %43 ile 2014 yılıdır. 2017 yılında üye olanlar %29, 2016 yılında üye olanlar %14 ve 2018 yılında üye olanlar %7 ve 2024 yılında üye olanlar ise %7'lik orana sahiptir (Şekil 3b).

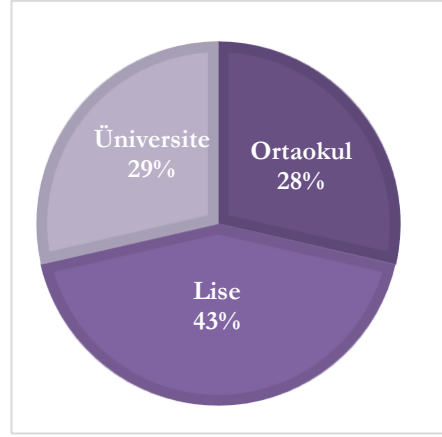
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Kooperatife Üye Olduğu Yıl	Kooperatifteki Faaliyeti
K1	45	Lise	İşçi	2018	El işi üretimi
K2	60	Lise	Ev hanımı	2014	El işi üretimi
K3	63	Ortaokul	Ev hanımı	2016	El işi üretimi
K4	53	Lise	İşçi	2017	El işi üretimi
K5	51	Lise	Ev hanımı	2017	El işi üretimi
K6	37	Üniversite	İşçi	2014	El işi üretimi
K7	47	Üniversite	Diğer	2017	El işi üretimi
K8	60	Ortaokul	Ev hanımı	2014	El işi üretimi
K9	57	Lise	Ev hanımı	2014	El işi üretimi
K10	66	Ortaokul	Ev hanımı	2017	El işi üretimi
K11	65	Üniversite	Diğer	2016	El işi üretimi
K12	73	Üniversite	İşçi	2014	El işi üretimi
K13	57	Lise	Diğer	2014	El işi üretimi
K14	55	Ortaokul	Ev hanımı	2024	El işi üretimi

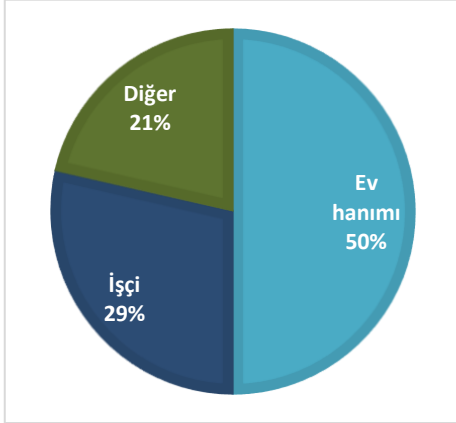
*Yerel Kalkınmanın Gerçekleşmesinde Kadın Kooperatiflerinin Rolü:
Urla (İzmir) Örneği*

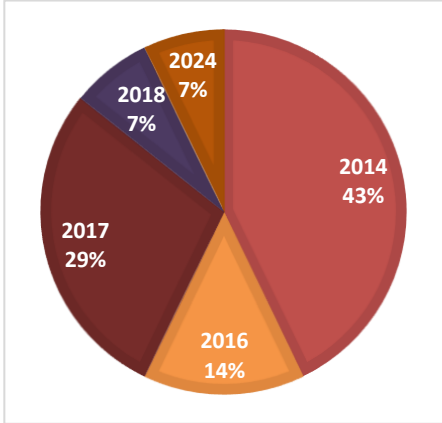
Şekil 2a. Katılımcıların yaş grubu

Şekil 2b. Katılımcıların eğitim durumu

Şekil 3a. Katılımcıların meslek grubu

Şekil 3b. Katılımcıların üye oldukları yıl

Çalışma kapsamında katılımcılara kooperatif denildiğinde ilk olarak akıllarına ne geldiği sorulmuştur. Şekil 4, bu soruya verilen cevaplar neticesinde oluşturulan kelime bulutunu göstermektedir. Buna göre katılımcıların kooperatif denildiğinde akıllarına en çok gelen kelime birliktelik olmuştur. Birliktelik kelimesi ile birlik, beraberlik ve yardımlaşmak kelimeleri de ön plana çıkmıştır. Katılımcıların kooperatif kelimesi ile akıllarına gelen diğer kelimeler ise sosyalleşmek, ortaklık, üretim, çalışmak, örgütlenmek, paylaşmak gibi çoğunlukla sosyal yönü kapsayan kelimeler olmuştur. Katılımcıların kooperatif algısında ise gelir, maddi kelimeleri çok sık kullanılmamış sadece bir kez ifade edilmiştir. Bu durum görüşme yapılan kooperatif üyeleri için söz konusu oluşumun ekonomik faydadan ziyade sosyal fayda yönünün ağır bastığını göstermektedir.

Şekil 4. Katılımcıların kooperatif algısını belirlemeye yönelik soruya verdikleri cevaplara göre oluşturulan kelime bulutu

Şekil 5, katılımcıların kooperatiflere katılma nedenleri sorulduğunda verdikleri cevaplar neticesinde oluşturulan kelime bulutunu göstermektedir. Buna göre katılımcıların kooperatiflere katılma gerekçeleri çoğunlukla sosyal fayda olmuştur. Katılımcıların kooperatiflere katılımı ile ilgili verdikleri cevaplar içerisinde en çok *sosyalleşmek* kelimesi geçmektedir. Sosyalleşmek kelimesinin yanında *aktifleşmek*, *birliktelik*, *üretmek*, *başarmak*, *üretmek* ve *dayanışma* kelimeleri de sosyal faydayı ifade eden kelimeler olmuştur. Ekonomik fayda açısından ise *gelir* kelimesi sıklıkla kullanılmıştır.

Şekil 5. Katılımcıların kooperatife katılma nedenlerine yönelik soruya verdikleri cevap ile oluşturulan kelime bulutu

Katılımcıların kooperatife katılma gerekçeleri sorulduğunda çoğunlukla sosyal fayda sağlamaya yönelik cevaplar verildiği görülmektedir. Örneğin K5 “Ev hanımıydım, yalnızdım bu nedenle hem sosyalleşmek hem de kendime zaman

ayırarak için kooperatife katıldım.”, K8 “Kadınlar arası dayanışmanın birbirlerine katkı sağlamalarının güçlenmesi için.” K11 “Sosyal proje içerisinde olmak, kooperatifi sahiplenmek, birlik beraberlik duygusunu pekiştirmek, bir toplumun içerisinde bulunmak.” K12 “Paylaşmak, evde olan hanımları dışarı çıkarmak, ben de ev hanımıydım ve kooperatifle sosyalleştim.” şeklinde cevaplar vermiş ve kooperatife katılma gerekçelerini çoğunlukla sosyal faydaya bağlamıştır. Az sayıda olmakla birlikte ekonomik fayda sağlamak amacıyla kooperatife katılım olduğu da görülmektedir. K1 “Daha sosyal olmak, bir şeyler başarmak, üretmek, birlikte olmak, para kazanmak.” şeklinde cevap vererek sosyal fayda ile birlikte üreterek para kazanmak amacının olduğunu ifade ederken; K3 “Aktif olmak, kendi ayaklarım üzerinde durmak, kazanç sağlamak, sosyalleşmek”, K9 “Hem sosyalleşmek hem maddi olarak kazanç elde etmek.”, K13 “Daha sosyal olmak ve kendi ayaklarım üzerinde durabilmek.” diyerek sosyalleşmek ile ekonomik fayda sağlama amaçları olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan K7:

“Daha öncesinde kurumsal firmalarda çalıştım sonrasında Urla’ya taşındıktan sonra kendimi ifade edebileceğim, katkı sağlayabileceğim bir yer olsun mantığıyla girdiğim ve içerisinde çok güzel üretimlerin olduğunu gördüğüm bir yapı oldu. Başta bu kadar fikrim yoktu, tanıdıkça daha çok sevdim.”

diyerek kooperatife daha çok kişisel gelişim olarak nitelendirilebilecek bir amaçla katıldığını vurgulamıştır. K6 ise “Başta kurucu üyelerden olan ablamın desteğiyle kooperatife katıldım daha sonra uzun süre aktif olamayıp sonrasında aktifleştirdim.” diyerek katışımında tanıdık etkisinin olduğunu söylemiştir. K10:

“Ben Urla’da yaşıyorum; bu nedenle kadın kooperatifi denilince içerisinde bulunmam gerektiğini düşündüm. Yaşımda geçkin olduğu için bir şeyler yapmayı istedim.” ve K14 “Boş durmaktan ziyade üretim yapmak ve ülkeye katkıda bulunmak, çiftçileri, tarlada çalışan kadınları kaldırmak, ülkeye destek olmak.”

biçiminde cevap vererek bireysel katkıları ile çevrelerinde yaşayan diğer kooperatif üyelerine faydalarının olmasını amaçladıklarını ifade etmiştir.

Katılımcılara kooperatiften elde ettikleri gelirden memnuniyet durumları ile ilgili bir soru sorulmuştur. 14 katılımcıdan sadece bir tanesi memnun olmadığını ifade ederken 10 katılımcı elde ettikleri gelirden memnun olduklarını ifade etmiştir. Diğer üç katılımcıdan K4 “Bütçeme katkısı oluyor. Ancak esas amacım maddi değil manevi desteğidir.”, K11 “Ben bu işe para kazanmak gözüyle bakmıyorum. Esas amacım bütünün bir parçası olmak.” ve K12 “Ben gönüllü çalışmayı tercih ediyorum.” diyerek kooperatif üyeliklerinde gelir elde etmekten ziyade daha çok manevi kazançlarla ilgilendiklerini belirtmiştir.

Katılımcılara kooperatifteki çalışma arkadaşlarının kendilerine bir katkısının olup olmadığına dair soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar kapsamında söz konusu faydayı fiziksel katkı ve psikolojik katkı olarak iki şekilde gruplandırmak mümkündür. Fiziksel katkı kapsamında değerlendirildiğinde K5 “Tabi ki düşünüyorum; mesela tek başına insan hiçbir şey ama toplu olduğumuzda benim bilmediğim şeyleri ben arkadaşşımdan öğrendim, benim arkadaşşıma katkıları

oldu, birbirimizle fikir alışverişi yaptık ve ufkumuz genişledi.” K6 “Tabi ki, topluluk içerisinde bulunduğumuz için birbirimizden bir şey öğrenebiliyoruz. Özellikle diğer arkadaşlarımla yaş ortalaması benden daha yüksek olduğu için onlardan çok şey kazandığımı söyleyebilirim.” K7:

“Kooperatifte aslında bütün kadınlar birbirlerinden bir şeyler öğreniyorlar. Bizim vermek istediğimiz mesaj da kadınların birbirinden alarak, öğrenerek güçlendikleridir. Bazıları unlu mamul yapmayı biliyorsa diğeri konserve yapmayı biliyor ve birbirlerine öğretiyorlar, yardımlaşıyorlar. Ben de buradaki arkadaşlarımdan birçok şey öğrendim.”

Katılımcı K14 ise “Kolektif çalışma bakımından katkısı var. Fikirlerimizi projelerimizi birbirimizle paylaşıyoruz, fikir alışverişi yapıyoruz ve sosyalleşiyoruz.” şeklinde cevaplar vererek kooperatiflerin kendilerine katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların kooperatiflerdeki çalışma arkadaşlarının kendilerine olan psikolojik katkıları açısından verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde arkadaşlık ve dayanışma düşüncesinin ağır bastığı görülür. K1 “Tabi ki de oluyor, farklı bir sürü insanla tanışıyorum.” K3 “Farklı insanlar tanımak ve farklı deneyimler kazanmak güzel.” K4 “Yaşanmışlıkları ve hayat tecrübeleriyle katkıda bulunuyorlar, onlarla arkadaş olup yeni şeyler deneyimliyorum.” K9 “Evet, çünkü hepimiz kadınız hem tecrübelerimizi paylaşıyoruz hem birlikte öğreniyoruz hem paylaşıyoruz.” K10 “Evet, sosyalleşme açısından, farklı fikirler görme açısından katkısı olduğunu düşünüyorum.” diyerek arkadaşlık açısından fayda sağladığını belirtirken; K11 “Arkadaşlarıma onlar kadar ben de katkıda bulundum onlara hak aramayı ayakları üzerinde durmayı eşitlik ilkesini yansıttım.” şeklinde cevap vererek kooperatiflerin eşitlik ve hak arama mücadelesi için fayda sağladığını ifade etmiştir.

Katılımcılara kooperatifte çalışmalarının kendilerine nasıl bir katkısı olduğu sorulduğunda verilen cevapları maddi ve manevi katkı olarak iki grupta değerlendirmek mümkündür. K1 “Maddi manevi katkısı olduğunu düşünüyorum”, K10 “Tabi ki hem üretim açısından hem de çalıştığım süreç içerisinde aldığım kazanç açısından her konuda katkısı oldu.” K11 “Maddi olarak tatil paramı çıkartıyorum.” şeklinde cevap vererek maddi açıdan kazanç elde ettiklerini belirtmiştir. Ancak verilen cevaplara bakıldığında kooperatifte çalışmanın katılımcılara çoğunlukla manevi katkısının olduğunu söylemek mümkündür. K5 “Tabi ki düşünüyorum, sosyal çevrem değişti, daha dışa dönük oldum, daha atılcı oldum, maddi özgürlüğüm oldu, kendi başıma kararlar alabiliyorum.” K6 “Evet bana katkısı var. Öncelikle sosyalleşıyorsun, yeni arkadaşlar ediniyorsun, güzel işler başarıyorsun, üretiyorsun, ürettiklerinin geri bildirimini görüyorsun bunlar çok güzel şeyler.” K7:

“Evet geliştirdi. Birçok kadın hikayesi görüyorsunuz burası sadece ticari anlamda bir yapı değil. Kadınlar kendilerini geliştirirken birbiriyle paylaşıyorlar sosyal anlamda da iş anlamında da çok şey öğreniyorsunuz. Mesela bir reçel yapmanın püf noktaları, bir konserve yapmanın püf noktaları gibi.”

K14 “Evet oldu. Kişisel gelişim, maddi destek, farkındalık artışı gibi katkıları oldu.” şeklinde cevaplar vererek manevi kazançlarının daha ön planda olduğunu vurgulamışlardır.

Kooperatife üye kadınların yoksulluk ile ilgili algıları sorulmuştur. Bu sorunun sorulmasının temelinde ise yerel kalkınma kapsamında kadın kooperatifine üye kişilerin günümüz toplumunda önemli bir sorun olan kadın yoksulluğu ile ilgili algılarını ortaya çıkarmak vardır. Size göre yoksulluk nedir? Yoksulluk tanımınıza göre kendinizi yoksul hissediyor musunuz? sorusuna K1 “Geçimi sağlayamamak, yetersiz maddiyat.” ve K8 “Yoksulluk geçinememek ve şu anki şartlardır.” diyerek yoksulluğun geçinememek olduğunu belirtirken; K2 “Eksik yaşamak.”, K6 “Hiçbir şeyi elde edememek. Bu sadece maddi anlamda olan bir şey değil, sevgi yoksulluğu, ilgi yoksulluğu da olabilir. Bana göre her şeyin yoksulluğu olabilir.”, K9 “Çok kötü bir şey. Görüp de alamamak, yaşayamamak hem bireysel hem de ülke için kötü bir durumdur.”, K11 “Yoksulluk istediği bir şeyi alamamak, ulaşamamaktır.”, K13 “Hiçbir şey alamamak, parasızlık.” ve K14 “Temel ihtiyaçların sağlanamaması, iyi koşullarda yaşayamamak, yoksun kalmak.” şeklinde cevap vererek yoksulluğun bir eksiklik olduğunu ifade etmiştir. K7:

“Üretmediğimiz zaman ve yeterli sayıda kişi üretime katılmadığı zaman yoksulluk ön plana çıkıyor. Özellikle kadınların üretim yapacağı alanlar oluşturulmadığında yoksulluk baş gösteriyor. Şu an ülkemizde ön plana çıkan sorunlardan biri de işsizliğin olması ve buna bağlı olarak yoksulluğun artmasıdır. Bu nedenle kooperatiflerin sayısı artırılmalıdır. Çünkü eğitim almamış bireylerde kooperatiflerde çalışarak maddi anlamda destek alabilir bu durumda yoksulluğun azalmasında katkı sağlar.”

ifadesiyle yoksulluğun üretememe ve işsizlik olduğunu vurgulamıştır. K10 “Yoksulluk aç kalmak, sosyalleşememektir, çocukların iyi beslenememesi, barınamamasıdır, acı bir şeydir.”, K12 “Tedavisi bulunmayan bir acıdır. Hiç kimse yoksul olmamalı.” sözleri ile yoksulluğun acı verici bir durum olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların kendilerini yoksul hissetme durumları ile ilgili soruya verdikleri cevaplara bakıldığında 10 katılımcı kendini yoksul hissetmezken 4 katılımcı ise kendisini yoksul hissettiğini söylemiştir. Yoksul hissetmediğini belirten katılımcılardan K14 “Kooperatif sayesinde hissetmiyorum çünkü ürettikçe kendinize saygınız ve özgüveniniz artıyor, ürettikçe, paylaştıkça artıyor ve ülkeye de kazanım sağlıyor tarhana, enginar gibi ürünlerin dünyaya satışı artıyor.”, K4 “Verilere bakacak olursak yoksulum ama ben kendimi yoksul hissetmiyorum.” diyerek kendisini yoksul hissetmediklerini belirtmiştir. Kendisini yoksul hissettiğini söyleyen katılımcılardan K7 yoksul hissetme sebebini şu şekilde ifade etmiştir:

“Evet hissediyorum. Ülke şartlarında hepimiz bir nebze yoksulluk çekiyoruz. Yoksulluk sadece karın açlığı değildir. Sinemaya gidememek, tiyatroya gidememek, kültürel etkinliklere katılamamak, istediğin gibi gezememek, kendimizi geliştirecek aktivitelerle katılamamakta bir yoksulluktur. Çoğumuzda bunları gerçekleştiremediği için yoksuldur.”

Katılımcıların kooperatifinizde hangi eksiklik tamamlansa daha mutlu olursunuz? sorusu sorulduğunda 9 katılımcı kooperatifin bir eksikliği olmadığını belirtirken, 5 katılımcı ise küçük çapta var olan eksikliklerin tamamlanmasının faydalı olabileceğini söylemiştir. K8 “Bizim kadın kooperatifimiz o kadar düzenli kurulmuş ki ben bir eksikliği olduğunu düşünmüyorum.” ve K9 “Şu anda biz Türkiye’deki en

iyi kooperatifiz bu açıdan bir eksikliğimiz olduğunu düşünmüyorum.” diyerek kooperatiflerinde eksik bir taraf olmadığını beyan etmiştir. K7:

“Biz 10 yıldır faaliyet gösteren bir kooperatifiz, 2014 yılında kurulduk. Tabi ki aşama aşama birçok şeyi gerçekleştirdik ilk başta yola çıktığımızda çok fazla eksikliğimiz vardı. Büyüdükçe, geliştikçe birçok eksikliği tamamladık ancak genel olarak en büyük eksik kooperatiflerin desteklenmemesi, kooperatiflerin sahip olduğu gücün fark edilmemesi. Sosyal anlamda bize pazar açacak alanlar olması lazım. Özel firmaların, markaların desteklemesi, toplu siparişlerin kadın kooperatifleri üzerinden verilmesi gibi ürettiğimiz ürünleri daha kolay pazarlayabiliriz. Ayrıca kooperatiflerin giderleri fazla yurtdışında vergiler daha az oluyor kooperatifler destekleniyor, kira destekleri oluyor ancak bizim bu vergi ve kira durumunda sahip olduğumuz hiçbir indirim bulunmuyor. Bizim özel imkanların, indirimlerin olması daha iyi olurdu.”

diyerek kooperatiflerin maddi açıdan daha fazla desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. K1 “Kooperatifimizden gayet memnunuz ancak daha da büyüyebiliriz daha da gelişebiliriz daha farklı sektörlerde de üretim yapabiliriz, çoğalabiliriz, gelişebiliriz.” ve K2 “Keşke daha çabuk büyüyebilsek, çok da iyi şekilde ilerliyoruz ancak daha da büyüsek, kendimize ait bir alanımız olsa çalışmalarımızı çok daha rahat yaparız ve daha da büyürüz, daha fazla kadına destek oluruz.” şeklinde konuşarak kooperatiflerinin en önemli probleminin büyümek olduğunu belirtmişlerdir.

300

Tartışma ve Sonuç

Toplumun temel yapı taşlarından birisi olan varlığıyla tüm toplumu etkileme gücüne sahip olan ve toplumların varlığını devam ettirmesinde önemli rol oynayan kadınlar, son yıllarda eğitim, sanat, spor, ekonomi gibi farklı alanlarda kendilerini daha iyi göstermektedirler. Bununla birlikte yaşadıkları çeşitli sorunlar nedeniyle hala bazı toplumlarda varlığını kabul ettirme sorunları yaşayan kadınların toplum içinde kendilerini kabul ettirme araçlarından birisi de kooperatifler olmuştur. Özellikle benzer duygu, düşünce ve amaç için bir araya gelen kadınların birleşerek kurdukları kadın kooperatifleri ekonomik etkilerinin yanında sosyal ve çevresel etkileri ile de ön plana çıkar.

Literatürde kadın kooperatifleri ile ilgili çalışmalara bakıldığında genel olarak kooperatiflerinin sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel boyutları ile çok yönlü etkileri ortaya konulmuştur. Literatürde ayrıca kadın kooperatifi üyelerinin yaşadıkları problemler, çözüm önerileri ve kooperatiflerin varlığını devam ettirebilmesi için ihtiyaçların neler olabileceğine yönelik sorulara cevap arandığı görülür. Örneğin, kooperatiflerin kadın yaşamına olan etkisini her açıdan ele alan bir araştırma sonucunda kooperatife üye kadınların maddi kazançlardan ziyade sosyal faydaya odaklandıkları, kooperatifler sayesinde kadınların kendilerini mutlu ve özgüvenli hissederken yoksul hissetmedikleri ortaya koyulmuştur⁵⁵. Kırsal kesimde yer alan kadınların kooperatiflerden nasıl etkilendiğini inceleyen bir çalışmada ise aynı zamanda kadınların bu faaliyetlerle yaşadıkları alana nasıl bir etkilerinin bulunduğunu

⁵⁵ Taş ve Kazar, a.g.e.,

ele alınmıştır. Çalışma sonrasında kırsal alandaki kadın emeğinin mutlaka birlik çatısı altında değerlendirilmesi gerektiği ve kırsal kalkınmada kadın kooperatiflerinin etkisinin göz ardı edilmemesi sonucuna varılmıştır.⁵⁶ Kooperatifleri daha çok sosyal yönleriyle ele alan bir çalışmada kooperatiflerin oluşumunda katkı sağlayan kişilerin sosyal girişimcilik yönleri ön planda tutulmuştur. Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler neticesinde kooperatifi kuran kadınlar hem bireysel hem de toplumsal faydaları nedeniyle kadın kooperatiflerini bir sosyal girişim olarak tanımlamış ve kendilerini birer sosyal girişimci şeklinde nitelendirmişlerdir.⁵⁷ Kooperatiflerin tarihsel gelişim sürecini ile Türkiye'deki kooperatiflerin oluşum ve gelişim serüvenini inceleyen diğer bir araştırmada ise Türkiye'deki kadın kooperatiflerinin kadınların sosyo-ekonomik açıdan güçlenmesini ve toplumsal eşitlik için önemli birer yapı olduğu sonucuna varılmıştır.⁵⁸ Bir başka bir çalışmada ise kooperatiflerin yönetici bölümünün kooperatifler üzerindeki etkisi karşılaştırmalı bir biçimde ortaya konulmuştur. Çalışma ile kooperatif başkanı ve kurucu üyelerinin başarısına göre kooperatiflerin de başarısının arttığı sonucuna varılmıştır.⁵⁹ Kooperatiflerin eğitim açısından etkisini ve önemini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmada kadınların kooperatif içerisindeki katkılarının "eğitim" ögesi ile nasıl şekillendiği ele alınarak kooperatiflerin kişisel gelişim yanında çocuk ve kadın sağlığı gibi farklı toplumsal alanlarda da eğitim misyonu olan yapılar olduğu ifade edilmiştir.⁶⁰ Farklı bir yayında temel ekonomik faaliyet alanı tarım olan kadınlar üzerinden kadınların kooperatif algıları ve bu kooperatiflerin yönetimine katılma istekleri üzerinde durulmuştur. Çalışma sonrasında kadın üreticilerin kooperatiflerde aktif olarak çalıştıkları, kooperatiflerin yönetimine katılma konusunda istekli oldukları ve farklı kooperatifler ile iş birliği yaparak tecrübelerini artırmak istedikleri sonucuna varılmıştır.⁶¹

Urla'daki kadın kooperatifi örneğinde söz konusu kadın kooperatiflerinin yerel kalkınmaya etkisinin ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmada yarı açık uçlu sorularla kadınların kooperatif ve yoksulluk algısı ile kooperatiflerin kalkınmadaki rolü üzerinde durulmuştur. Çalışma sonrasında kadınların kooperatifleri ekonomik kazanç ya da ekonomik fayda sağlamak amacından çok sosyal fayda açısından değerlendirdikleri ve yararlandıkları sonucuna varılmıştır.

⁵⁶ Yıldırım, *a.g.e.*,

⁵⁷ Nezihe Boz ve Ayşe İrmiş, "Bir Sosyal Girişimcilik Örneği Olarak Kadın Kooperatifleri." *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* 58.3 (2023).

⁵⁸ Gülden Karakuş, "Kadın Kooperatifçiliği ve Türkiye'de Kadın Kooperatifleri'ne Genel Bakış." *Ekonomi, Finans, İşletme Pazarlama Alanında Akademik Çalışmalar-I*, Selçuk Hasan (Der.), İstanbul.

⁵⁹ Şenay Karakuş, "Kadın Kooperatiflerinin Başarısında Yönetsel Yetkinliğin Etkileri: Karşılaştırmalı Örnek Olay Analizi." *Parion Akademik Bakış Dergisi* 2.1 (2022).

⁶⁰ Yeliz Yeşil Vd., "Amaç, İçeriği ve Yararlılığı Bağlamında Türkiye'de Kadın Kooperatiflerinin Eğitim Faaliyetleri." *The Journal Of Academic Social Science*, 4.35 (2024).

⁶¹ Bengü Everest Vd., "Kadın Çiftçilerin Kooperatifçilik Farkındalıkları Ve Tarımsal Kooperatif Yönetimine Katılma İstekleri: Bir Örnek Olay Araştırması." *COMU Journal Of Agriculture Faculty/ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi* 10.1 (2022).

Literatürde sıklıkla kooperatiflerin ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel açılardan etkisi vurgulanmakla birlikte Urla örneğinde kadın kooperatiflerinin sosyal fayda yönünün ağır bastığı görülmüştür.

Urla'daki tek kadın kooperatifi olan Urla Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi'ne üye kadınların kooperatif algılarının temelinde birlik, beraberlik ve yardımlaşma kavramı yattığı görülmektedir. Onlara göre kooperatifler özellikle kadınlar için kadınların bir araya gelerek bir şeyler başardığı, ürettiği ve birbirlerine destek oldukları yapılardır. Kooperatif üyesi kadınların kooperatife üye olma amaçlarına bakıldığında da yine maddi kazançlardan ziyade manevi kazanımlarını ön planda tuttukları görülmektedir. Kooperatife üye olma amaçlarına bakıldığında kadınların sosyalleşmek amaçlarının temel sebep olduğu, kendilerini yalnız hissetmemek ve birilerine yardımcı olmak istemelerinin de üye olmalarında etken olduğu anlaşılmaktadır.

Kooperatif üyesi kadınların yoksulluk algısına bakıldığında ise geçinememek, işsizlik, eksiklik ve acı ifadeleri ön plana çıkmaktadır. Kooperatife üye kadınların çoğunluğu kendilerini yoksul olarak hissetmemekle birlikte, yoksulluğun önemli bir sosyal problem olduğu ve hiçbir insanın böyle bir sorunu yaşamaması gerektiği konusunda hemfikir görünmektedirler. Kadınlar ayrıca yoksulluğun sadece ekonomik boyutunun olmadığını ve insanların ilgi, sevgi gibi farklı değerler açısından da yoksulluk çekebileceğini belirtmektedir.

Kooperatife üye kadınların büyük çoğunluğu ise kooperatiflerinde bir eksiklik olmadığını ifade ederek asıl eksikliğin kooperatifin daha çok büyüyememiş olmasında yattığını vurgulamışlardır. Onlara göre kooperatiflerin vergi, kira gibi maddi konularda desteklenmesinin yanında daha çok kadına fayda sağlamak adına kooperatiflerin büyümesi ve geniş bir kitleye yardım etmesi gerekir. Böylece kooperatifler maddi kazançtan ziyade kadınlar tarafından kooperatiflerin asıl görevi olarak görülen sosyal fayda açısından daha çok hizmet edebilecek ve kendisini çaresiz, yalnız ya da başarısız hisseden kadınlara yardımcı olabilecektir. Tüm bu veriler değerlendirildiğinde kooperatifler her ne kadar ekonomik fayda sağlayan, gelir getiren, üretilen ürünlerin satıldığı yerler olsa da kadınlar için kooperatiflerin asıl etkisi sosyal fayda yönünden olmaktadır. Özellikle herhangi bir alanda yetersiz olduğunu düşünen veya yalnızlık çeken kadınlar için bir araya gelerek birlikte üretimin yapıldığı ve üyelerin birbirlerine destek olduğu organizasyonlar olarak dikkat çeken kooperatifler bu açıdan bakıldığında yerel kalkınmayı sosyal boyutu ile desteklemektedir. Birçok alanda cinsiyet eşitsizliği yaşayan, varlığını hâlâ ispatlamaya ve kabul ettirmeye çalışan kadınların bir araya gelerek oluşturduğu kadın kooperatifleri gibi organizasyonlar ekonomik faydanın yanında asıl etkilerini sosyal fayda açısından sağlıyor görülmektedir.

Kaynaklar

- Adar, Şahankaya Aslı, Dedeoğlu Saniye ve Güneş Kurtuluş, "Türkiye’de Kadın Kooperatifleri: Mevcut Durum Analizi, Kadın Güçlenmesi ve İstihdam Yaratma Potansiyeli", *Çalışma ve Toplum*, 2(77), 2023, s. 1174-1208. <https://doi.org/10.54752/ct.1280833>
- Baş, Türker ve Ulun, Akturan, Ulun. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017.
- Bayram, Selahattin, "Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı Ve Esnaf Loncaları" *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, (21), 2012, s. 81-114.
- Bilgin, Necdet ve Şaban Tanıyıcı, "Türkiye’de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi" *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008(2), 2008, s. 136-159.
- Boz, Nezihe ve Ayşe İrmiş, "Bir Sosyal Girişimcilik Örneği Olarak Kadın Kooperatifleri" *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(3), 2023, s. 2088-2124.
- Çağatay, Neşet, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Türk Tarih Kurumu Yayınları; VII. Dizi - Sa. 104¹.
- Çalışkan, Gülçin ve Songül Çınaroğlu, "Yapay Zekânın Maliyet Etkililiğini İnceleyen Yayınların Bibliyometrik, Kelime Bulutu ve Duygu Analizi" *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 16(2), 2023, s. 151-165. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.1197021>
- Çetin, Murat, "Yerel Kalkınma Ajansları", *Ege Academic Review*, 6(2), 2006, s. 127-139.
- Çetin, Hakkı, "Kalkınma Sürecinde Kooperatifçiliğin Sosyal, Ekonomik ve Demokratik Etkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 4(2), 2009, s. 35-50.
- Darıcı, Bülent, "Yerel kalkınma’ Da Küresel Yaklaşımlar Ve Türkiye’nin Konumu. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(3), 2007, s. 215-221.
- Demirpolat, Anzavur ve Gürsoy Akça, "Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(15), 2004, s. 355-376.
- Deniz, Mehmet. "Kayaagıl Köyünde Turizmin Etkileri Üzerine Yerel Halkın Turizm Algısı." *Journal of Turkish Studies*, vol. 11, no. Volume 11 Issue 18, 2016, pp. 57–57.
- Duguid, Fiona, Durutaş Gökçen ve Wodzicki Michael, *Current Status of Women's Cooperatives in Turkey*, World Bank Report, 2025, https://www.aile.gov.tr/KSGM/PDF/Turkiyede_Kooperatifcilik_Kadin.pdf adresinden 04.01.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Emiroğlu, Mukadder, "Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri, 2019, <https://ticaret.gov.tr/data/5d41e48b13b87639ac9e02df/7458fc6b5805cfbbaf4a3f0d76ad0bf5.pdf> adresinden 11.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Everest, Bengü, Kılıç Murat ve Güngör Damla, "Kadın Çiftçilerin Kooperatifçilik Farkındalıkları ve Tarımsal Kooperatif Yönetimine Katılma İstekleri: Bir Örnek Olay Araştırması", *COMU Journal of Agriculture Faculty*, 10(1), 2022, s. 77-86. <https://doi.org/10.33202/comuagri.953933>
- Gönüllü Atakan, Ayşe ve Aslı Çoban, *Türkiye’de Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlenmesi: Yasal ve Yapısal Stratejiler*, ILO Yayınları, 2022, <https://www.ilo.org/sites/default/files/>

wcmssp5/groups/public/%40europe/%40ro-geneva/%40ilo-ankara/documents/publication/wcms_855923.pdf adresinden 12.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Göymen, Korel, *Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler* içinde Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyum Kitabı, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, (21), 2004, s. 5-6.

Gümüşoğlu, Firdevs, "Kadınların Toplumsal Alanda Güçlenmesine Bir Örnek: Yağlar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi", *Kadın Araştırmaları Dergisi*(10), 2014, s. 39-60.

Gülpak, Mehmet, *Türkiye'de Kooperatifçilik Hareketinin Gelişimi ve Bu Gelişimde Ahmet Hamdi Başar'ın Yeri ve Önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997.

Gürbüz, Ahmet, "Tourism and Safranbolu Model in The Strategy Of Local Development", *Bilgi* (24), 2003, s. 29-48.

Hazar, Nurettin, *Kooperatifçilik Tarihi*, Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı Yayınları, No: 3. Ankara, 1990, https://kutuphane.tarimormman.gov.tr/pdf_goster?file=9f7ea27f888a468ee852f41c498cf9e#book/3 adresinden 15.12.2024 tarihinde ulaşılmıştır.

Hazar, Nurettin, *Atatürk ve Türk Kooperatifçiliği*. Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayın No: 45, Göksü Matbaacılık, Ankara, 2024.

ICA (2024). *What is a Cooperative?*. <https://ica.coop/en/cooperatives/what-is-a-cooperative> adresinden 12.12. 2024 tarihinde erişilmiştir.

İleri, Suphi Nuri, *Kooperatifler*. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Talebe Cemiyeti Neşriyatından: 77, İstanbul, 1935, <https://mtkoopvakfi.org/arsiv/kitaplar/> adresinden 10.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

KADAV (2024). Hakkımızda. <https://kadav.org.tr/biz-kimiz/hakkimizda/> adresinden 10.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Kandemir, Nebiye Konuk, "Bir Meslek Organizasyonu Örneği Olarak Ahilik Anlayışı: Meslek Ahlakı ve Gruplar", *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezî, Kars*. Vol. 14, Iss. 53, 2022, s. 73-84. DOI:10.15189/1308-8041

Karabıyık, İlyas, "Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32(1), 2015, s.231-260.

Karakuş, Gülden, *Kadın Kooperatifçiliği Ve Türkiye'de Kadın Kooperatifleri'ne Genel Bakış*. Selçuk Hasan (Der.), Ekonomi, Finans, İşletme ve Pazarlama Alanında Akademik Çalışmalar-I, 2022, s. 101-113, İstanbul: Arkitel Akademi.

Karakuş, Şenay, "Kadın Kooperatiflerinin Başarısında Yönetmelik Yetkinliğinin Etkileri: Karşılaştırmalı Örnek Olay Analizi", *Parion Akademik Bakış Dergisi*, 2(1), 2023, s. 14-27.

KEİG (2018). *Kadın Kooperatifleri Kılavuzu*. Keig Yayınları Dizisi, KEİG Platformu, İstanbul: Hazal Matbaa.

Kooperatifler Kanunu (1969). *1163 sayılı Kooperatifler Kanunu* (Kabul Tarihi: 24/4/1969). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1163.pdf> adresinden 10.10.2024 tarihinden erişilmiştir.

McNaught, C.armel & Paul Lam, "Using Wordle as a Supplementary Research Tool", *Qualitative Report*, 15(3), 2010, s. 630-643.

Miser Rıfat, "Kalkınma, Toplum Kalkınması Yöntemi Ve İnsanın Gelişimi", *Ankara Ün. Eğitim Bil. Fak. Dergisi* Cilt:32, Sayı:1-2, 1999, s.102.

*Yerel Kalkınmanın Gerçekleşmesinde Kadın Kooperatiflerinin Rolü:
Urla (İzmir) Örneği*

- Özdemir, Gülen, "Türkiye’de Kadın Kooperatifleri, Büyüme ve Gelişme Perspektifleri", I. Kadın Kooperatifleri Buluşması, İstanbul, 2005.
- Özdemir, Gülen, "Günümüz Kooperatiflerinde Dönüşümün Örneği: Kadın Kooperatifleri", XIX. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Ankara, 9-10 Ekim 2008, Bildiri Kitabı Ed. Parıltı, N. ve Özer M.A., Ankara 2008, s. 213-219.
- Özdemir, Gülen ve Emine Yılmaz, "Kadın Girişimciliği ve Kooperatifler", Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma - Girişimcilik Sempozyumu Bildiri Kitabı I, Kırklareli, 2011, s. 71-79.
- Salzano, Carmela, *Local Economic Development In The War-Torn Areas Of Croatia: Supporting The Transition Towards A Participatory And Decentralized Market Economy*. ILO, 2020, https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@led/documents/publication/wcms_111549.pdf adresinden 11.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Serinikli, Nilüfer, "Kırsal Alandaki Mikro Kadın Girişimcilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları: Agro-Turizm Kadın Kooperatifleri", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 14(1), 2019, s. 45-57.
- Taş, H. Yunus ve Esra Nur Kazar, "İstanbul’daki Kadın Kooperatiflerinin Kadın Yoksulluğuna Etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19), 2019: s. 1836-1863. <https://doi.org/10.26466/opus.590744>
- Türk Dil Kurumu, *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, 2022, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 0.7.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ticaret Bakanlığı, *Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Kooperatifçilik Eğitim Kitabı*, Ankara, 2023a, <https://esnafkoop.ticaret.gov.tr/data/640edeac13b8761b449cca71/KOOPERATIF%C4%B0F%C3%87%C4%B0L%C4%B0K%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M%20K%C4%B0TABI.pdf> adresinden 11.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ticaret Bakanlığı, *Türkiye’de Kooperatifçilik*. 2023b, https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/kooperatifler-hakkinda-bilgiler/tarihce#_ftn1 adresinden 11.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Ticaret Bakanlığı, "Kooperatif Bülteni" Eylül 2024. <https://esnafkoop.ticaret.gov.tr/data/670cc06f13b876dc68d93013/Kooperatif%20%20B%C3%BClteni%20Eyl%C3%BCl%2011.10.2024.pdf> adresinden 10.01.2025 tarihinde erişilmiştir.
- TÜİK, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*, 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> adresinden 11.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Urlakadinkoop, *Hakkımızda*, 2024, <https://www.urlakadinkoop.com/hakkimizda> adresinden 14.01.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Ültay, Eser, Hakan Akyurt ve Neslihan Ültay, "Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi", *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* (10), 2021, s. 188-201.
- Yeşil, Yeliz, Fethiye Karasu ve Kerime Alpaslan, "Amacı, İçeriği Ve Yararlılığı Bağlamında Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Eğitim Faaliyetleri", *The Journal of Academic Social Science*, 4(35), 2016, s. 501-512.
- Yıldırım, Pelin Demircan, "Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: Ahatlı Kadın Kooperatifi Örneği", *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 2020, s. 159-170.

- Yıldırım, Sinem, "Ayrımcılık Temelli Dışlanma: Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadınlar", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt 11 Sayı 2 (Sayı 2), 2021, s. 321-346. <https://doi.org/10.32331/sgd.1049046>
- Zengin, Eyüp, Mustafa Başkurt ve Muharrem Es, "Yerel yönetimler ve yerel kalkınma", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 2016, s. 95-124.

Extended Summary

Introduction

Women's cooperatives are organizations that have become widespread in Türkiye and around the world in recent years. Women's cooperatives aim to ensure women's active participation in social, cultural and environmental activities as well as their participation in business life. The main purpose of this study is to examine the impact of women's cooperatives in Urla on local development. Urla in Izmir, one of the most economically, socially and culturally important provinces of Türkiye, is a city that attracts attention with its historical, touristic and cultural elements. In Urla, which has become a tourism center in recent years with the effect of migration to the region, there is an economic mobility in Urla due to the increase in population. It is important to examine the women's cooperatives in the region, which are a reflection of this mobility and try to include women in business life, from a geographical perspective in order to reveal the relationship between people and space. The study aims to examine the role of women's cooperatives in solving the economic, social and cultural difficulties experienced by women living in the region and in the realization of local development in the case of Urla. In this context, it is aimed to reveal the development process of women's cooperatives in the region, the difficulties encountered in this process and their various effects on women. This study is important in terms of institutionally addressing the role of women's cooperatives in the realization of local development and determining the status of women's cooperatives as a role model as a solution to the problems experienced by women in our country.

Methods

Since the study aims to explore the role of women's cooperatives in local development from first-hand accounts, in-depth interviews, a qualitative data collection technique, were selected for this study. An in-depth interview is a method that involves open-ended questions and the interviewee's personal views. In the planned study, the questions to be asked to the women members of the cooperative were intended to obtain personal data, as well as to understand their ideas about the cooperative, the problems they experienced during the establishment of the cooperative, and the impact of cooperatives on solving the economic problems experienced by women.

The answers to the questions asked in the study were analyzed using descriptive content analysis. The descriptive content analysis method refers to the in-depth examination and organization of qualitative and quantitative studies conducted independently of each other on a particular topic or field. Thus, general trends in that subject or field are determined. The results obtained in this method are expected to guide future studies on targeted topics (Ültay et al. :189). In order to determine the role of women's cooperatives in local development in Urla, face-to-face interviews were conducted with 14 women who are members of the Urla Women's Enterprise Production and Business Cooperative, which is active in the district, and open-ended questions were asked. Interviews were conducted between May and October 2024. The summer season was especially preferred in determining the interview schedule. This was based on the fact that the products produced by the women interviewed were aimed at tourists and that they actively sell their products during the tourism season. In addition to obtaining personal data, the questions to be asked to cooperative member women in the study were intended to understand their ideas about the cooperative, the difficulties they experienced in establishing the cooperative, and the impact of cooperatives on solving the economic problems experienced by women.

Results and Discussion

In this study, which aims to reveal the impact of women's cooperatives on local development in the case of the women's cooperative in Urla, women's perception of cooperatives and poverty and the role of cooperatives in development were emphasized with semi-open-ended questions. The study concluded that women perceive and benefit from cooperatives in terms of social benefits rather than economic gain or economic benefit. While the literature often emphasizes the economic, social, environmental and cultural impact of cooperatives, in the case of Urla, the social benefit aspect of women's cooperatives was found to predominate.

The members of the Urla Women's Enterprise Production and Enterprise Cooperative, the only women's cooperative in Urla, perceive cooperatives as based on the concepts of unity, solidarity and cooperation. According to them, especially for women, cooperatives are structures where women come together to accomplish things, produce and support each other. When we look at the purposes of cooperative membership, we see that women cooperative members prioritize spiritual gains rather than material gains. It is understood that the main reason for becoming a member of the cooperative is to socialize, and the fact that women do not feel lonely and want to help others is also a factor in their membership.

When we look at the perception of poverty of cooperative member women, the expressions of not being able to make a living, unemployment, lack and pain come to the forefront. Although the majority of women who are members of the cooperative do not feel themselves to be poor, they seem to agree that poverty is an important social problem and that no human being should experience such a problem. Women also state that poverty is not only economic and that people can also suffer from poverty in terms of different values such as care and love.

The majority of the women who are members of the cooperative stated that there is no deficiency in their cooperative and that the main deficiency lies in the fact that the cooperative has not grown more. According to them, in addition to supporting cooperatives in financial matters such as taxes and rent, cooperatives need to grow and help a wider audience in order to benefit more women. In this way, cooperatives would be able to serve women more in terms of social benefit, which is their main mission, rather than financial gain, and help women who feel helpless, lonely, or unsuccessful.

When all these data are evaluated, it can be seen that although cooperatives are places that provide economic benefits, generate income and sell products, the main impact of cooperatives for women is in terms of social benefits. Especially for women who feel inadequate or lonely in any field, cooperatives stand out as organizations where members come together to produce together and support each other, and from this perspective, cooperatives support local development from a social perspective. Organizations such as women's cooperatives, which are formed by women who experience gender inequality in many areas and who are still trying to prove and accept their existence, seem to have their main impact in terms of social benefits as well as economic benefits.